

PREGRUPACIJA OPERATIVNIH SNAGA PRI PRELASKU IZ ODBRAMBENE U NAPADNU OPERACIJU

Borbenom dejstvu, bilo da se radi o napadu ili odbrani, prethodi dovođenje — postavljanje odgovarajućih snaga u najpovoljnije rejone za njihovu dalju upotrebu. Radnja (pregrupacija) koja obezbeđuje dovođenje — postavljanje snaga u predviđene rejone, po svom značaju i po svojoj složenosti, predstavlja osnovni uslov za uspešno otpočinjanje i izvođenje planirane operacije.

Kroz istoriju, a naročito u toku drugog svetskog rata na svim ratištima, jedan od ključnih i najsloženijih problema u organizaciji operacije predstavljala je pregrupacija snaga i njihovo postavljanje u polazne rejone za predstojeća dejstva. Ako je reč o pregrupaciji kojom se obezbeđuje prelazak iz odbrambene u napadnu operaciju, ona u svom značaju još više dobija, jer promena vida dejstva u svakom slučaju za taj deo fronta predstavlja prelomnu situaciju u kojoj je pružena mogućnost tadašnjem braniocu da pređe u napad i da je ofanzivnim dejstvom preokrene u svoju korist. Predviđa se da će u eventualnom budućem ratu takve promene biti česte i da će se u najvećem broju slučajeva pregrupacija vršiti u složenim uslovima i za kratko vreme.

Pregrupacija može biti taktičkog ili operativnog značaja i to je taktičko-operativna radnja kojom se izvršavaju promene u borbenom poretku radi promene vida dejstva, prebacivanja težišta sa jednog pravca na drugi ili prebacivanje težišta na jedinice prilagođene konkretnom zemljištu u sklopu istog vida dejstva. Ona uglavnom obuhvata: dovođenje rezervi i ešelona u najpovoljnije rejone za njihovu dalju upotrebu; pomeranje snaga i sredstava po frontu; manevar snagama koje se nalaze u pozadini neprijateljskog rasporeda.

U ranijim dejstvima najzamašniji posao pregrupacije predstavljala je smena jedinica, za čije je izvršenje trebalo dosta vremena i to je bio najkritičniji vremenski period, u kojem im je suprotna strana mogla vrlo lako naneti ozbiljne gubitke bilo dejstvom tehnike iz rejona vatrenih položaja, bilo pokretom dela snaga prema rejonima u kojima se izvodila smena jedinica.

U savremenim uslovima smena jedinica je manje-više otpala. Time je, u izvesnom smislu, otklonjena opasnost da protivnik koristeći kritični momenat smene dovede u pitanje pregrupaciju. S druge strane, mogućnost da protivnik upotrebi atomsko oružje čini pregrupaciju težom i prisiljava starešine na veliku opreznost i rastresito dovođenje jedinica u predviđene rejone.

Potreba za koncentrisanjem jakih snaga da bi se stvorio povoljan odnos u živoj sili i tehnici — koji se ranije u napadnim operacijama kretao

3 : 1 pa i više — u savremenim uslovima je smanjena, jer se sredstvima za masovno uništavanje može unekoliko zameniti potreba za apsolutnom nadmoćnošću u živoj sili. Kako je ranije zahtev za navedenim odnosom u živoj sili i tehnici uglavnom opredeljivao obimnost pregrupacije, to se danas, pri podršci operacije atomskim i drugim borbenim sredstvima za masovno uništenje, načelno smanjuje potreba za obimnom i složenom pregrupacijom.

Međutim, stvar tako ne stoji kad je reč o snagama koje u konkretnoj situaciji ne raspolažu atomskim borbenim sredstvima, bilo da ih armija kao celina nema, ili da snage o kojima je reč nisu u toj situaciji sa njima dovoljno ojačane. U takvim slučajevima, što je i tema ovog članka, pregrupacija predstavlja vrlo složenu radnju, jer se mora izvoditi u cilju ostvarenja nadmoćnosti u živoj sili i lakšoj tehnici pod uslovima kad neprijatelj raspolaže atomskim borbenim sredstvima kojima može da nanese teške gubitke snagama koje je izvode.

Na pregrupaciju, uopšte uzevši, neposredno utiče zemljište. Teže prohodno zemljište, kao što je poznato, olakšava borbu tehnički slabijih sa tehnički jačim, odnosno otežava upotrebu teže tehnike. Tema ovog razmatranja je pregrupacija baš na takvom zemljištu — brdsko-planinskom. Na takvom zemljištu kretanje je otežano i skopčano sa fizičkim iscrpljivanjem jedinica i potrebno je više vremena da bi se prešla određena rastojanja. Ograničeni broj komunikacija, naročito dobrog kvaliteta, otežava a češće i onemogućava kretanje jedinica na motornim vozilima, posebno teže tehnike (artiljerije većeg kalibra). Na brdsko-planinskom zemljištu smanjuje se efekat primene tehnike, pre svega atomskih borbenih sredstava (čija je efikasnost u pojedinim slučajevima daleko manja nego na manevarskom zemljištu), zatim avijacije i oklopnih jedinica čije je dejstvo kanalisano duž postojećih komunikacija, tako da eventualna napadačeva nadmoćnost u tehnici ne dolazi do punog izražaja. Pokreti koji se izvode u sklopu pregrupacije (sa stanovišta bezbednosti jedinica) mogu se izvoditi sa više sigurnosti, nego na manevarskom zemljištu. Pokrivenost zemljišta obezbeđuje ili olakšava prikriveno kretanje i maskiranje predviđenih radnji u periodu pregrupacije. Ali, napadač je u mogućnosti da upotrebom atomskih borbenih sredstava na pošumljenom brdsko-planinskom zemljištu izazove požare sa kojima bi onemogućio izvođenje pregrupacije i doveo u pitanje planiranu braniočevu napadnu operaciju.

Da bi se sagledali problemi pregrupacije na brdsko-planinskom zemljištu kad operativne snage koje je izvode ne raspolažu atomskim borbenim sredstvima, kao i elementi koji je uslovljavaju odnosno otežavaju, treba razmotriti uglavnom sledeća pitanja: koji su neophodni uslovi za prelazak određene operativne jedinice iz odbrambene u napadnu operaciju i u kakvoj se sve situaciji ona može naći pri promeni vida dejstva; cilj napada i kakvi se zahtevi nameću pri pregrupaciji s obzirom na taj cilj; koji su osnovni problemi pregrupacije i kako se rešavaju u istaknutim uslovima.

U razmatranju navedenih pitanja moguće je sagledati osnovne probleme koje treba rešiti bilo u toku izvođenja odbrane, bilo u vremenu od zaustavljanja protivnika do prelaska u napad, to jest, probleme u vezi sa pregrupacijom, čijim bi se rešenjem obezbedio uspeh u planiranoj napadnoj operaciji.

Neophodni uslovi za prelazak operativnih snaga iz odbrambene u napadnu operaciju i u kakvoj se sve situaciji one mogu naći pri promeni vida dejstva. Da bi određena operativna jedinica čitavim svojim borbenim poretkom ili njegovim glavnim delom prešla iz odbrambene u napadnu operaciju, potrebni su odgovarajući uslovi.

Jedan od takvih uslova je uspešno izvođenje odbrambene operacije u kojoj su napadačeve snage — istrošene i razvučene po frontu i dubini, angažovane borbom sa snagama branioca na bokovima i u pozadini, kao i otežanim snabdevanjem — dovedene u neovoljan, a sopstvene snage očuvane i postavljene u povoljan operativni položaj. Stvorena nestabilnost kod napadača, kako na frontu tako i u njegovoj pozadini, ide u prilog uspehu braniočevih snaga predviđenih za napadnu operaciju. To naročito dolazi do izražaja i jače se ispoljava kad protivnik zahvati veći deo odbrambene zone.

Povoljan odnos snaga ako ne na čitavom frontu a ono bar na njegovom većem delu (gde se namerava preći u napad), takođe je bitan uslov za prelazak u napadnu operaciju. Pri tome ne bi trebalo insistirati na stvaranju nadmoćnosti u teškoj tehnici, pre svega avijaciji, atomskim borbenim sredstvima i oklopnim jedinicama po svaku cenu i kad to nije moguće, ali se mora obezbediti nadmoćnost u živoj sili i lakšoj tehnici. Nadmoćnost se može obezbediti grupisanjem jačih snaga dovedenih iz dubine, ili neprekidnim lomljenjem i trošenjem napadača na frontu u toku izvođenja odbrambene operacije, razvlačenjem njegovih snaga po čitavoj zahvaćenoj teritoriji, nametanjem borbe na zemljištu koje je nepovoljno za njega — tamo gde njegova tehnika ne može doći do punog izražaja itd. U izvođenju odbrambene operacije, imajući u vidu stvorenu ideju za prelazak u napadnu operaciju, snage se usmeravaju ka predviđenim rejonima da bi se u potrebnom momentu našle u njima. U početnim dejstvima najverovatnije će napadač imati prevlast u vazduhu, ali u toku dejstava treba težiti da se ta prevlast oslabi i da se njegovim razvlačenjem na razne objekte na frontu, u dubini vlastite teritorije i u pozadini njegovih snaga, kao i pravilnom upotrebom sopstvene avijacije, postepeno preuzima inicijativa u vazduhu, bar na delu fronta gde se izvode pripreme za napad i na pravcu kojim je taj napad usmeren.

Sledeći bitan uslov za uspešnu promenu vida dejstva u okviru operativnih jedinica je postavljanje snaga u najpovoljnije rejone za predstojeća dejstva. To se postiže uspešnim izvođenjem i ishodom odbrambene operacije u toku koje se vrši manevar snaga po dubini u skladu sa idejom o prelasku u napad. Period između zaustavljanja protivnika i prelaska u napadnu operaciju najčešće će biti kratak. S obzirom na to i na obimnost poslova oko pomeranja snaga u borbenom poretku, velik deo tih poslova treba da se izvrši u toku proteklih dejstava. Najčešće se pregrupacija neće potpuno završiti do otpočinjanja napadnih dejstava, naročito kod pojedinih rodovskih jedinica, već će se nastaviti u toku napada sa težnjom da se jedinice dovedu u rejone za upotrebu u skladu sa odlukom komandanta o njihovoj ulozi u predstojećem dejstvu.

Maksimalna aktivnost snaga u pozadini neprijateljskog rasporeda, čija se dejstva moraju uskladiti sa dejstvima operativnih snaga, i eventualno stvorena slobodna teritorija obezbeđuju operativnim snagama brzi tempo prodora, naročito na težišnim pravcima. Kod tih snaga posebno je

značajno da se pojedine jedinice blagovremeno orijentišu na objekte koji su najvažniji za ostvarenje postavljenog cilja napada. Zbog kratkoće vremena i aktivnosti napadačeve avijacije, atomskih i ostalih vatrenih sredstava, te snage se pomeraju i postavljaju u najpovoljnije rejone i orijentišu na predviđene objekte još u toku izvođenja odbrane, jer se neka veća pomeranja u periodu pregrupacije teže mogu sprovesti. U vreme izvršenja pripreme za napad postojanje protivnikovih bližih i dubljih rezervi nameće potrebu da se sa snagama koje dejstvuju u njegovoj pozadini vežu te rezerve i angažuju pre dovođenja u rejone odakle bi mogle intervenirati protiv snaga koje sa fronta probijaju neprijateljsku odbranu. Ovo takođe iziskuje blagovremeno usmeravanje i pokretanje snaga u pozadini protivnikovog rasporeda ka predviđenim objektima u cilju angažovanja njegovih rezervi.

Pogodnosti koje pruža brdsko-planinsko zemljište, u svakom slučaju, treba pozitivno da se odraze kako u pogledu oslonca za slamanje protivnikovog napada, tako i u pogledu mogućnosti za izvođenje pregrupacije i dovođenje jedinica u najpovoljnije rejone za dalju upotrebu. Takvo zemljište neprijatelju onemogućava ili bar ograničava upotrebu tehnike, ali utiče i na fizičko iscrpljivanje sopstvenih snaga, naročito ukoliko se snage kreću duže, pretežno peške i po oskudnim komunikacijama. Problem se ublažava izbegavanjem svih nepotrebnih pokreta i izvođenjem neophodnih pomeranja još u toku odbrane, prema unapred razrađenom planu u duhu ideje za napadna dejstva.

Blagovremena popuna jedinica živom silom i sredstvima takođe je preduslov za prelazak u napad. To je utoliko značajnije ukoliko se ima na umu da će primena atomskih borbenih sredstava izazvati velike gubitke. Da bi se ove jedinice mogle i dalje upotrebljavati, neophodno je da se blagovremeno popune, da se ta popuna izvodi tokom čitave operacije sa težnjom da do početka napada sve jedinice, a naročito na težišnom pravcu, budu popunjene ljudstvom i materijalom.

Popuna materijalnim sredstvima jedinica koje dejstvuju u pozadini protivnika teže se izvodi i one će se najčešće snabdevati iz mesnih sredstava i ratnog plena, uz korišćenje rezervi u skladištima i drugim magacinima na njihovoj teritoriji. U izvesnim teškim situacijama za snabdevanje i popunu ovih jedinica kritičnim materijalima moraće se koristiti transportna avijacija i helikopteri.

Jedan od uslova je postojanje rezervi u svim rodovima i vidovima sa kojima komandant može da ispolji svoj uticaj bilo da je reč o definitivnom slamanju neprijatelja, ili da njihovim uvođenjem na pogodnom pravcu pređe u aktivna dejstva. Ukoliko se u toku izvođenja odbrane te rezerve ne dovedu u povoljne rejone, komplikuje se izvršenje i povećava trajanje pregrupacije.

Pored ovih postoje i drugi uslovi koji proizilaze iz konkretne situacije.

Navedene uslove operativne jedinice mogu ostvariti bilo sopstvenim snagama u svojoj zoni, bez uticaja susednih jedinica, u kom slučaju su neophodne obimnije promene u borbenom poretku a za pregrupaciju se postavljaju obimniji i složeniji zadaci; bilo u sadejstvu sa susedima, pri čemu sledi napad zajedno sa njima, a zadatak je normalno dublji, pomeranja po frontu su manja i povoljan odnos se stvara uglavnom dovođe-

njem snaga iz dubine; bilo da su na drugim delovima fronta stvoreni povoljni uslovi, da je tamo protivnikov dalji napad slomljen pa mora izvlačiti snage iz ove zone, što dotičnoj jedinici omogućuje da u pogodnom momentu pređe u napad. U takvoj situaciji pregrupacija je jednostavnija i lakše se izvodi.

Pri sazrevanju uslova za prelazak iz odbrambene u napadnu operaciju jedinice se mogu naći u različitim položajima i situacijama koje na svoj način utiču na izvršenje pregrupacije.

Moguće je, na primer, da se operativne jedinice pod pritiskom jačih snaga dublje povuku, da je borbeni poredak razvučen na širokom frontu, front izlomljen i ispresecan dubokim klinovima, jedinice razvučene duž bokova ispoljenih klinova, deo operativnih snaga odsečen, odnosno ostavljen u neprijateljevoj pozadini, da se veći deo snaga nalazi u neposrednom dodiru, da su rezerve većinom utrošene, a komandovanje otežano itd. Sve se to u izvesnom smislu negativno odražava na pregrupaciju i najčešće je čini složenijom, jer je teško da se zadovolji osnovni zahtev, tj. da se na planirani deo fronta dovedu odgovarajuće snage koje obezbeđuju povoljan odnos i izvršenje postavljenog cilja napada. U ovakvoj situaciji često će biti potrebno i duže vreme za pomeranje jedinica, a samim tim se pruža mogućnost protivniku da se jače utvrdi i otkrije namere suprotne strane, pa da sredstvima za masovno uništavanje osujeti ili odgodi otpočinjanje planiranog napada. Tada je veći i problem snabdevanja i materijalnog obezbeđenja jedinica predviđenih za napadnu operaciju.

Operativna jedinica može se naći u situaciji da treba da pređe iz odbrambene u napadnu operaciju kad su snage protivnika iscrpljene dejstvima kroz odbrambenu zonu drugih jedinica koje su organizovale odbranu ispred zone jedinice koja treba da izvede pregrupaciju i pređe u napad. U takvoj situaciji snage te operativne jedinice mogu da budu samo delom angažovane, dok se njihova glavnina može nalaziti u svojim rejonima po dubini odbrambene zone, komandovanje je neporemećeno, snabdevanje uredno, pa su i zadaci u pogledu pregrupisanja daleko jednostavniji i mogu se izvršiti u vrlo kratkom roku, bez većih teškoća.

Može se desiti da protivnik na delu fronta prodire i da njegov napad nije zaustavljen, a da je na drugom delu fronta planirana i izvodi se pregrupacija snaga radi prelaska u napadnu operaciju sa ciljem da se neprijatelj konačno slomi, odnosno da se olakša situacija na delu sopstvenog fronta gde je stanje još kritično. U takvoj situaciji pregrupacija je po obimu manja, ali je zato neophodno da se snage što brže dovedu u predviđene rejone i omogući brzi prelazak u napad.

Cilj napada i kakvi se zahtevi postavljaju u pogledu pregrupacije s obzirom na taj cilj. Cilj napada operativnih jedinica po uspešno izvedenoj odbrambenoj operaciji može biti različit. To zavisi od niza elemenata koje će diktirati konkretna situacija, a posebno koliko su sazreli uslovi za prelazak iz odbrambene u napadnu operaciju. Obostrani operativni položaj snaga u momentu sazrevanja uslova za prelazak u napadnu operaciju, kao i opšta situacija posmatrana u sklopu čitavog fronta ili na njegovom delu, uticaće na veličinu i obimnost cilja.

S obzirom da prelazak iz odbrambene u napadnu operaciju predstavlja prelomnu situaciju, naročito ako se napad izvodi u sklopu opšte

ofanzive, cilj će određivati viša komanda ili komanda operativne jedinice na osnovu dobijene direktive. I u prvom, a pogotovo u drugom slučaju ideja manevra za ostvarenje cilja mora se stvoriti još pri organizovanju i u toku izvođenja odbrambene operacije.

Ukoliko je ideja za prelazak iz odbrane u napad stvorena u toku organizovanja odbrane, tj. kad je odbrani postavljen cilj da slomi napad neprijatelja i stvori uslove za prelazak u aktivna dejstva, u tom će se slučaju veći deo poslova oko dovođenja jedinica u povoljne rejone za prelazak u napadnu operaciju izvršiti u toku izvođenja odbrambene operacije pa će od zaustavljanja protivnika do prelaska u napad preostati samo manja pomeranja. Razumljivo, sva predviđanja i sve želje biće teško ostvariti pa će verovatno tu i tamo biti manjih ili većih izmena, što će mnogo zavisiti i od ostvarenja predviđenog načina dejstva protivnika. Dejstvo protivnika je osnovni činilac koji pritom utiče na odluke komandi i borbene postupke jedinica. U takvoj situaciji dolazi do punog izražaja elastičnost elemenata borbenog poretka, s tim što je poželjno da se odstupanja od predviđenog plana ne odraze teže na dalja planirana dejstva.

Ako operativna jedinica planira napad, samostalno dejstvuje i ima ograničeni cilj, na pregrupaciju će uticati više elemenata.

Kad je, na primer, dubina zadatka manja, manje se snage koncentrišu za njegovo izvršenje, s tim što se mora obezbediti odgovarajuća gustina na predviđenom pravcu i težiti bržem prelazu u napad i jačem početnom udaru, što zahteva da se snage i sredstva brzo dovedu u predviđene rejone i da se jače snage grupišu u prvom ešelonu.

Obično je veća potreba za neposrednim sadejstvom snaga koje dejstvuju u pozadini protivnikovog rasporeda sa operativnim snagama na frontu, što iziskuje izvesna pomeranja partizanskih i teritorijalnih jedinica i takvo njihovo dejstvo da se to neposredno sadejstvo i ostvari.

Silina početnog udara zahteva da se pojedini rodovi, naročito artiljerija i oklopne jedinice, dovedu u povoljne rejone odakle mogu uspešno podržavati snage koje vrše **proboj protivnikove odbrane**.

Ako se napad izvodi u sklopu opšte ofanzive sa odlučnijim ciljem, na obimnost pregrupacije utičaće uglavnom sledeći elementi:

pripreme za napad najčešće su duže i solidnije, a samim tim je duže i vreme za izvršenje pregrupacije;

snage koje izvode napad biće često ešelonirane po dubini, čime se postiže to da se deo snaga može dovesti u rejone za njihovu upotrebu i kasnije, što ublažuje teškoće oko pregrupacije;

potreba za sadejstvom sa partizanskim, teritorijalnim i odsečenim, odnosno ostavljenim jedinicama nameće se više u dubini protivnikove pozadine, pa je moguće da se te jedinice blagovremeno pomere. Potreba za njihovim silovitim dejstvom zahteva jaču koncentraciju na pojedine važne objekte, što iziskuje i obimnije pregrupisanje snaga s težnjom da se zajedničkim dejstvima obezbedi zauzimanje predviđenih objekata i stvori slobodna teritorija, jer se time ubrzava prodiranje snaga s fronta;

od rodova se zahteva solidnija podrška za koju treba izvršiti izvesne pripreme, a pošto su rodovske jedinice ponekad razvučene na širem frontu, to će za njihovo dovođenje u predviđene rejone biti potrebno duže vreme, pogotovo ako se imaju u vidu karakteristike brdsko-planinskog zemljišta;

na obimnost i način izvršenja pregrupacije utiče oblik manevra za predstojeći napad. Ukoliko se primenjuju ubacivanja ili obilasci, pregrupacijom treba obezbediti blagovremeno dovodenje tih jedinica u odgovarajuće rejone; ako se primenjuje proboj na određenom delu fronta, to iziskuje grupisanje jačih snaga, što automatski pregrupisanje čini obimnijim, jedinice se grupišu na manjem prostoru, pa je i opasnost od atomskih borbenih sredstava veća. Oblik manevra neposredno utiče i na pregrupisanje snaga koje se nalaze u pozadini protivnikovog rasporeda, a opredeljuje uglavnom i način sadejstva tih jedinica sa operativnim jedinicama, tj. da li će to sadejstvo biti neposredno ili će do njega doći u dubljoj pozadini.

Prema tome, postoji niz problema koji će se rešavati različito u različitim situacijama, ali se u najviše slučajeva pri prelasku iz odbrambene u napadnu operaciju pred pregrupaciju postavljaju određeni zahtevi, među kojima se ističu: da obezbedi najcelishodniju upotrebu snaga i sredstava u predviđenoj napadnoj operaciji; da se snage i sredstva što brže dovedu u najpovoljnije rejone za dalju upotrebu; da se što bolje iskoriste pogodnosti koje pružaju brdsko-planinsko zemljište, vreme i meteorološki uslovi kako bi se jedinice što bezbednije dovele u pogodne rejone; da se snage i sredstva dovedu na pravce njihove upotrebe, kako se u toku izvođenja napada ne bi vršila veća pomeranja po frontu, jer je to otežano a često i nemoguće; da se pomeranjem jedinica ne oslabe pojedini pravci, čime bi se protivniku pružila mogućnost da ugrozi snage u dubinu zone, a samim tim poremeti čitav plan pregrupacije i pripremu za prelazak u napadnu operaciju; da se sve radnje izvode pod najstrožim režimom maskiranja kako se ne bi otkrile namere i dovelo u pitanje izvršenje planirane napadne operacije; da se jedinice dovedu u rastresitom i dekoncentrisanom poretku, a da se pri tom ipak postigne odgovarajuće grupisanje i neophodna koncentracija za napad; da se jedinice što brže uvedu u borbu, jer to je najbolja zaštita od protivnikovih atomskih borbenih sredstava.

Problemi pregrupacije i njihovo rešavanje. U toku pregrupacije naići će se na niz problema koje treba imati u vidu još za vreme izvođenja odbrane. Neophodno je da se oni predvide i da se njihovom rešavanju priđe ranije kako bi se veći deo poslova rešio još u toku odbrambene operacije. Teško ih je sve unapred sagledati, jer su različiti u svakoj konkretnoj situaciji i u različitim uslovima. Međutim, neki od njih su karakteristični u većini slučajeva, kao što su: grupisanje odgovarajućih snaga na pravcima predviđenim za napad; problem pokretljivosti jedinica; planiranje saobraćaja; pariranje uticaja koji neprijatelj može ispoljiti na pregrupaciju; grupisanje snaga u pozadini neprijateljskog rasporeda; reorganizacija komandovanja; tajnost pokreta i problem popune i materijalnog obezbeđenja jedinica.

Grupisanje odgovarajućih snaga na delu fronta na kojem se prelazi u napad. Kad je operativna jedinica sopstvenim snagama uz maksimalno naprezanje svih elemenata borbenog poretka uspela da slomi napadnu moć protivnika i stvorila najosnovnije uslove za prelazak iz odbrambene u napadnu operaciju, kao najvažnije se postavlja kako dovesti jedinice, odnosno kako ih pomeriti u cilju grupisanja takvih snaga i sredstava

koje obezbeđuju izvršenje ideje i garantuju uspeh u predstojećoj napadnoj operaciji. U slučajevima koje razmatramo to je utoliko teže ukoliko će operativna jedinica biti inferiornija u tehničci, naročito u avijaciji, oklopnim jedinicama i atomskim borbenim sredstvima, ukoliko veći deo snaga bude u neposrednom dodiru, ukoliko rezerve budu više utrošene ili su manje itd.

Pomeranja snaga po frontu i njihova prethodna izvlačenja iz neposrednog dodira pod uslovom da to protivnik ne otkrije, često će biti nemoguće ili vezano za izvesni rizik. Očigledno postoje određene protivrečnosti. Njihovo rešenje treba tražiti u manevru snaga još u toku odbrambene operacije. Problem je nešto blaži na brdsko-planinskom zemljištu koje omogućuje da se manje jedinice maskirano i prikryveno izvuku iz neposrednog dodira.

Pregrupacija snaga u neposrednom dodiru vrlo će se teško izvoditi i najčešće će biti nemogućna. Zato je neophodno da se odmah po usvajanju ideje o prelasku u napadna dejstva stvori i plan gde i u koje rejone treba dovesti odgovarajuće snage da bi se ta ideja ostvarila. U tom slučaju će se ponekad u toku izvođenja odbrane deo jedinica operativne vojske ostavljati u protivnikovoj pozadini ili postavljati na bokove stvorenih klinova, dok glavne snage van dodira, koje su se izvukle bez velikih pomeranja, mogu biti upotrebljene u predstojećim dejstvima.

Ukoliko su operativne snage ojačane svežim jedinicama iz rezerve, koje se nalaze u dubini, za njihovo dovođenje u najpovoljnije rejone potrebno je odgovarajuće vreme koje zavisi u prvom redu od raspoloživih komunikacija i aktivnosti neprijateljevih vazduhoplovnih snaga. Najbolje je da se ti pokreti planiraju i izvode isključivo noću ili po lošim atmosferskim uslovima. Postojanje takvih rezervi ublažava potrebu za pomeranjem po frontu, jer se njihovim dovođenjem i usmeravanjem na odgovarajuće pravce postiže povoljan odnos snaga za predstojeći napad.

Razvučenost snaga po frontu nameće potrebu da pomeranja po prostoru budu veća i da traju duže. Kretanje će biti utoliko teže, ukoliko bude oskudnija komunikacijska mreža, naročito u pogledu rokadnih komunikacija.

Sa idejom o prelasku u napad i predviđenoj pregrupaciji treba da budu upoznate starešine potčinjenih jedinica kako bi u cilju njenog ostvarenja samoinicijativno pristupile pojedinim radnjama u toku izvođenja odbrambene operacije. Samo na taj način moguće je da se u savremenim uslovima pri postojanju veoma razvijenih tehničkih sredstava uspešno izvede pregrupacija snaga, odnosno da se grupisanjem odgovarajućih snaga na predviđenim pravcima osigura uspeh planirane napadne operacije.

Problem pokretljivosti jedinica. Brzina pregrupacije, tj. brzina precacivanja jedinica iz jednog rejona u drugi zavisi od toga da li su u pitanju motorizovane jedinice ili jedinice koje se kreću peške. Polazeći od toga da brzina koju ostvaruje pešak nije dovoljna i da će to predstavljati problem za pregrupaciju u celini, korisno je pored niza drugih mera, da se pojedini pešadijski delovi ojačaju auto-jedinicama kad god one nisu angažovane za neke važnije zadatke.

Pri tretiranju ovog problema valja imati u vidu da će se trupe kretati isključivo noću ili pod teškim atmosferskim uslovima, a da će se u

toku dana sve jedinice zaustaviti, dobro maskirati i postaviti u rastresitom poretku kako ne bi došlo do neželjenih gubitaka od atomskih borbenih sredstava koje protivnik može upotrebiti, naročito ukoliko otkrije njihove pokrete odnosno namere.

Na pokretljivost jedinica znatno utiče brdsko-planinsko zemljište koje, pored toga što obično otežava kretanje, u izvesnim ga slučajevima i omogućuje (ako je pokriveno može se kretati i danju čime se pregrupacija relativno brže izvršava).

Za motorizovane jedinice potreban je veći broj komunikacija, a pošto su te jedinice neophodne da bi se postigla silina početnog udara, njihovo dovođenje u predviđene rejone mora se postaviti kao jedan od osnovnih zadataka. Često će se dešavati da komunikacije zauzmu bilo jedinice koje maršuju peške ili snabdevačke jedinice. Da bi se izbeglo ukrštanje i dupliranje kolona na pojedinim komunikacijama nužno je da se kretanje temeljito isplanira. I rešavanju ovog problema može se prići u toku izvođenja odbrambene operacije usmeravajući jedinice na one pravce gde će biti potrebne za ostvarenje ideje o prelasku u napad. Takođe, pri donošenju odluke za napad, tj. za grupisanje kojim prethodi dovođenje snaga, ovaj elemenat treba imati u vidu i dati mu vidno mesto u komandantovoj proceni situacije, pa će, čak, u izvesnim situacijama biti i jedan od presudnih faktora u odabiranju pravca glavnog udara i u određivanju težišta dejstva kako snagama na frontu, tako i onima u pozadini neprijatelja.

Problem pariranja uticaja koji protivnik može ispoljiti na pregrupaciju. Ako protivnik bude relativno nadmoćniji u savremenim tehničkim sredstvima, može ispoljiti svoj uticaj na pregrupaciju nanošenjem gubitaka ili sprečavanjem da se jedinice dovedu u odgovarajuće rejone.

Potencijalnu opasnost za snage koje izvode pregrupaciju predstavljaju atomska borbeno sredstva. Da bi se ona izbegla i snage sačuvale od masovnog uništavanja, pregrupacija se pre svega izvodi kretanjem u rastresitom poretku, pri čemu se naročito mogu iskoristiti povoljniji uslovi koje pruža brdsko-planinsko zemljište. Jedinice treba da što brže stupaju u kontakt sa protivnikom, izbegavajući svako zadržavanje u polaznim rejonima za napad, kako bi se protivniku pružilo što manje mogućnosti da ih tuče atomskim projektilima.

Napadačeva avijacija može znatno omesti da se pregrupacija izvede blagovremeno, bilo atomskim bilo klasičnim naoružanjem. Njen uticaj jedinice branioca mogu smanjiti kretanjem noću i po lošim atmosferskim uslovima, a neizbežni pokreti danju izvode se samo na pokrivenom zemljištu. Sopstvenom avijacijom štite se najosetljivije jedinice i to bar na delu fronta gde se dotična radnja izvodi.

Napadač može i masom oklopnih snaga uz atomsku i avio-podršku otežati pregrupaciju ispadima na pojedinim pravcima. To se sprečava masovnim zaprečavanjem i korišćenjem pogodnosti koje u tu svrhu nudi brdsko-planinsko zemljište, isturanjem protivoklopnih sredstava na kritične pravce i neprekidnom gotovošću za odbijanje takvih ispada.

Protivnik je u mogućnosti da operativnim snagama ometa kretanje kontaminiranjem pojedinih zemljišnih prostorija. Time im sprečava da brzo dođu u odgovarajuće rejone, prisiljavajući ih da se putem zadržavaju

radi dekontaminiranja, naročito tamo gde je nemoguće da se takve prostorije zaobiđu. Protivnik ne mora otkriti kretanje pa da kontaminira deo puta ili pojedine zemljišne prostorije; on to može uraditi, naročito na važnim raskrscima, klancima i drugim značajnijim objektima na komunikacijama na osnovu predviđanja da će se tuda odvijati intenzivan saobraćaj radi snabdevanja i popune jedinica na frontu. U svakom slučaju, bilo da otkrije pokret, bilo da je na osnovu pretpostavki izvršio kontaminiranje, kretanje u tim zonama predstavlja problem koji neposredno utiče na trajanje pregrupacije i vremenski je produžuje, čime praktično pomera i početak napadnih dejstava. Ovaj se problem povećava činjenicom da je protivnik u mogućnosti da obnavlja kontaminiranje nakon izvesnog vremena, tj. nakon isparavanja prvog talasa, pa čak se može desiti da se u toku obnavljanja izvesne jedinice nađu na toj prostoriji i budu izložene gubicima iako njihov pokret nije otkriven.

Ako se raspolaze oskudnim sredstvima za dekontaminiranje, sporost u likvidaciji posledica ABH-napada produžiće vreme trajanja pokreta u sklopu pregrupacije. Ovaj problem se rešava pre svega nastojanjem da se zaobiđe zatrovana prostorija, a ukoliko je to nemoguće pristupa se dekontaminaciji svim raspoloživim snagama i sredstvima uključujući i mesna. S obzirom na to što je problem dekontaminacije prilično složen i zahteva vreme i odgovarajuća sredstva, to u toku izvođenja odbrane — usklađujući manevar sa idejom za predstojeću napadnu operaciju — treba težiti da što manje jedinica bude prinuđeno da savlađuje kontaminiranu prostoriju. Važno je, takođe, da se jedinice pri dekontaminaciji što više oslanjaju na priručna i mesna sredstva (u mesnim sredstvima danas se, naime, nalaze veće količine raznih deterdženata koji se vrlo uspešno mogu upotrebiti za dekontaminiranje opreme i zemljišta).

Grupisanje snaga u pozadini protivnikovog rasporeda. U sklopu opštih problema za predstojeća dejstva i pomeranja operativnih snaga radi grupisanja za prelazak u napadnu operaciju, važan element je pomeranje snaga u pozadini protivnikovog rasporeda u cilju njihovog usmeravanja ka predviđenim objektima. Kako su te snage naoružane uglavnom lakim naoružanjem, njihovo kretanje nije vezano za komunikacije pa je i pregrupacija jednostavnija.

Obimnost pregrupacije snaga u pozadini protivnika zavisi, pre svega, od postavljenog zadatka za sadejstvo u predstojećoj operaciji, tj. koliko snaga uputiti na pojedine objekte, koliko su udaljene od njih, da li je sadejstvo predviđeno neposredno ka frontu ili se ostvaruje u dubljoj pozadini protivnikovog rasporeda.

Često će biti potrebno da se stvaraju jače grupacije i usmeravaju na neke važnije zajedničke objekte. Da bi se blagovremeno dovele jedinice koje su udaljene od tih objekata, neophodno je da se njihova dejstva i oš u toku izvođenja odbrambene operacije planiraju na tim pravcima i, ukoliko se ima u vidu ideja o prelasku u napadnu operaciju, moguće je da se većina njih nađe u blizini objekata na koje treba da budu usmerena njihova dejstva posle pregrupacije.

Načelno su te jedinice manje grupisane i kreću se odvojeno pa je manja i opasnost od atomskih borbenih sredstava, što ne znači da tu opasnost treba zapostaviti, jer će protivnik da bi obezbedio svoju pozadinu

upotrebiti atomske udare i po manje rentabilnim ciljevima, samo ako mu se za to ukaže prilika. Stoga je najbolje da se pokreti izvode u rastresitom poretku i pretežno noću, a da se pri grupisanju za napad izbegava zadržavanje u pojedinim rejonima, sa izrazitom težnjom da se što pre stupi u borbu kako bi se izbegla opasnost od atomskih udara.

Problem komandovanja. Promene u početnom borbenom poretku, mešanje jedinica u toku izvođenja odbrambene operacije usled prepotčinjavanja u prvom redu rodovskih jedinica — sve to nameće potrebu za izvesnim promenama u komandovanju. Komanda operativnih jedinica često će u toku odbrambene operacije imati na neposrednoj vezi više jedinica nego što je imala u njenom početku. U završnoj fazi te odbrambene operacije obično će se pojaviti potreba za izvesnom centralizacijom komandovanja, koja će naročito doći do izražaja u periodu pomeranja i dovođenja snaga u rejone predviđene za izvođenje napadnih dejstava.

U periodu pregrupacije snaga neophodno je da se komandovanjem obezbedi neprekidan kontakt sa jedinicama koje izvode pokrete i da se one blagovremeno obaveste o svim neophodnim promenama.

Da li je u periodu o kojem je reč moguće — s obzirom na sredstva veze, povećani broj jedinica na neposrednoj vezi i težnju za centralizacijom komandovanja — obezbediti blagovremenost i neprekidnost kontakta sa svim jedinicama? U mnogo slučajeva to će predstavljati težak problem čije rešenje zahteva veliko naprezanje svih raspoloživih sredstava veze, najpreciznije planiranje i maksimalno ekonomisanje jedinicama i tim sredstvima. Stvaranjem rezerve baš za taj period, moguće je da se na svim komandnim stepenima obezbede najnužnija sredstva za održavanje veze u toj situaciji.

Ukoliko je ideja o prelasku iz odbrambene u napadnu operaciju saopštena potčinjenim jedinicama još u početku ili u toku izvođenja odbrane i ako je zadatak za predstojeća napadna dejstva shvaćen, mnoga pitanja koja se inače rešavaju putem komandovanja u vreme izvođenja pregrupacije, rešavaće samoinicijativno komande potčinjenih jedinica koje će vršiti manevar ka predviđenim rejonima u duhu ideje za napad koji im predstoji.

Blagovremeno obaveštavanje o svim izmenama i izdavanje naređenja komandama potčinjenih jedinica, kao i njihovo prepotčinjavanje najbližim višim komandama, predstavlja vrlo važan činilac u komandovanju, kojim može da se ubrza ili uspori pregrupacija.

Komandovanje partizanskim i drugim jedinicama u pozadini protivnikovog rasporeda u periodu pregrupacije predstavljaće složen problem i biće otežano s obzirom na udaljenost i rastresitost tih jedinica po čitavoj zahvaćenoj teritoriji. Ovaj problem se pojavljuje ne samo na liniji između komande operativne jedinice i komande snaga u pozadini, već je još izrazitiji na liniji ka nižim jedinicama. Zato je neophodno da zadatak za duži period, po mogućstvu i zadatak za opšta aktivna dejstva u sklopu ideje o prelasku u napad, prouče sve starešine i da se u duhu realizovanja te ideje mnogi poslovi obavljaju samoinicijativno.

U celini, zahteva se da proces pregrupacije bude vremenski vrlo kratak a poslovi koji stoje pred komandom operativne jedinice i nižim komandama su vrlo obimni. To iziskuje krajnju uigranost i osposobljenost

čitavog komandnog kadra, a posebno brzinu u odlučivanju i sprovođenju odluka u život. Svaka sporost ili neodlučnost u donošenju i sprovođenju odluke može imati kobnih posledica i u pogledu konačnog uspeha i u pogledu mogućnih gubitaka u ljudstvu i materijalu. Problem komandovanja u periodu pregrupacije i prelaska u napadna dejstva moći će se rešavati utoliko lakše, ukoliko se njegovom rešavanju priđe ranije — još u toku izvođenja odbrambene operacije, uz dopune i korekcije za sve vreme njenog trajanja uporedo sa sazrevanjem uslova za prelazak u napadnu operaciju.

Problem tajnosti izvođenja pokreta i pregrupacije. Imajući u vidu da je iznenađenje jedan od bitnih elemenata za uspeh napada to se i pri pregrupaciji među osnovnim problemima mora razmotriti kako da se taj uslov ostvari, tj. kako da se jedinice dovedu u odgovarajuće rejone a da ih protivnik ne otkrije.

Usavršavanje sredstava za izviđanje, posebno noću i po lošim meteorološkim uslovima, najverovatnija protivnikova prevlast u vazduhu, otkrivanje jedinica sa kojim je u toku odbrambene operacije dolazio u kontakt, mogućnost da spusti manje izviđačke-diverzantske grupe u dubinu odbrambene zone — sve su to elementi koji pregrupaciju čine težom i složenijom i daju mogućnost da bude otkrivena, a samim tim da se i njeno izvođenje dovede u pitanje.

Izvlačenje jedinica koje se nalaze u dodiru i njihova pomeranja po frontu daju mogućnosti protivniku da po promeni režima vatre oceni da su izvršene neke promene. Iako je već pomenuto da će se jedinice koje su u dodiru retko izvlačiti i pomerati po frontu, to se ne može shvatiti kao pravilo za sve jedinice, a naročito se ne može isključiti pomeranje artiljerije bez čijeg učesća ne može biti garancije za uspeh proboja odbrane. Da bi se izbeglo otkrivanje pokreta na osnovu promene režima vatre, potrebno je veće naprezanje jedinica koje ostaju u dodiru i nastojanje da režim ostane približno isti kako protivnik ne bi osetio da su pokrenute neke jedinice, ili da su napušteni neki rejoni, a samim tim došao do ključka da se vrše neka pomeranja.

Iako se svi pokreti jedinica, bilo pomeranjem po frontu bilo dovođenjem iz dubine, odvijaju isključivo noću ili po lošim meteorološkim uslovima, treba imati na umu da se savremenim sredstvima za izviđanje može uspešno otkriti i takvo kretanje i da su, prema tome, neophodne sve mere za maskiranje kao i danju. Brdsko-planinsko zemljište ublažava taj problem svojom ispresecanošću i pošumljenošću, u prvom redu zato što je protivniku teže da otkrije kretanje jedinica, a ukoliko ga i otkrije, efikasnost njegovog dejstva je na tom zemljištu manja.

Problem popune i materijalnog obezbeđenja, dopune materijalnih sredstava u periodu izvođenja pregrupacije s obzirom na vreme i postojeće komunikacije. Pojavom i upotrebom savremenih ratnih sredstava osetno se povećavaju gubici u ljudstvu, tehnic i ostalim materijalnim sredstvima neophodnim za vođenje rata. Po proračunima iz prošlog rata prosečni gubici u toku dana u okviru armije kretali su se 1—2% od ukupnog brojnog stanja. Međutim, pri upotrebi atomskih borbenih sredstava svakako će ti gubici biti znatno veći, pa će biti i teže da se blagovremeno popune. Poseban problem je popuna materijalnim sredstvima neophodnim za dalja

dejstva. Njegovo rešenje iziskuje da materijalne rezerve budu veće, ešelonirane po dubini i razmeštene rastresito.

S obzirom da je reč o obezbeđenju napadne operacije za vreme izvođenja odbrane i stvaranju uslova za prelazak u napad, da su materijalne rezerve u odbrambenoj operaciji u dobroj meri iscrpene (nešto uništeno dejstvom napadača, nešto palo u njegove ruke usled nemogućnosti evakuacije), a da su izvori snabdevanja (na teritoriji) smanjeni, problem materijalnog obezbeđenja još se više zaoštrava, pa u izvesnom smislu dovodi u pitanje i mogućnost prelaska u napadnu operaciju.

Problem se povećava ukoliko je broj komunikacija manji i ukoliko su one slabijeg kvaliteta, jer se potreba za velikim količinama materijala sukobljava sa teškoćama u organizovanju saobraćaja i transporta. Vrlo često će dolaziti do sukoba između potreba i kapaciteta pojedinih komunikacija, naročito u vreme izvođenja pregrupacija, kad će manje-više sve komunikacije zauzeti jedinice u kretanju ka rejonima za predstojeća dejstva.

Većina jedinica koje su učestvovala u izvođenju odbrambenih dejstava biće u momentu slamanja protivnikovog napada iscrpljena i imaće dosta velike gubitke u ljudstvu i materijalnim sredstvima. Postavlja se pitanje kako za kratko vreme popuniti te jedinice i osposobiti ih za dalja dejstva? Često će biti nemoguće da se to izvrši u periodu pregrupacije, pa će deo poslova oko popune, naročito jedinica čije je dejstvo planirano kasnije, tj. koje se nalaze u drugom ešelonu, ostati da se završi po otpočinjanju napadnih dejstava. Međutim, ne bi se smelo osloniti isključivo na takvo rešenje. Sigurniji put je da se jedinice popunjavaju i materijalno obezbeđuju za predstojeća napadna dejstva u toku izvođenja odbrambene operacije, a da bi se to moglo ostvariti potrebno je da se orijentirno odredi: linija na kojoj treba slomiti protivnikov napad i sa koje se predviđa promena vida dejstva; kakvo će biti grupisanje i na kojem će se pravcu izvoditi planirani napad; u kojoj meri će se kroz odbranu izvršiti pomeranje operativnih jedinica i kakva će biti njihova operativna granica; približno vreme trajanja operacije i njenu podelu po etapama; i na kraju, sa kakvim se ojačanjima računa za planiranu napadnu operaciju, ukoliko se takav podatak može dati u to vreme.

Na taj način organi su u stanju da najkrupnije poslove oko materijalnog obezbeđenja planirane napadne operacije završe još u periodu izvođenja odbrane, tako da u vreme pregrupacije snaga ostanu samo eventualne dopune čija obimnost neće ometati kretanje u sklopu pregrupacije, a jedinice će što se tiče materijalnog obezbeđenja biti osposobljene za otpočinjanje napadne operacije.

Pukovnik
Čedo RADOVIĆ